

Masterthesis

Redenen van uitplaatsing van kinderen uit gezinshuizen

Een verkennende studie naar redenen van uitplaatsing van kinderen uit gezinshuizen gericht op het formuleren van concrete aandachtspunten ten aanzien van begeleiding en matching

Auteur Elke J.M. van der Vliet

studentnummer 3804003

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische wetenschappen

Masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Begeleider Dr. Paul Baar

Tweede beoordelaar Dr. Monique van Londen

21-06-2013

Abstract

The aim of this study was to explore the different reasons for breakdown of placements in family group homes. The influence of factors as child characteristics, parenting style, family composition, biological parents, environmental, organizational influence and matching was explored. Within 17 interviews with family house parents and eight interviews with behavioral therapists, 37 cases of breakdown were explored. Results demonstrate that the reason for breakdown could not be attributed to a specific factor; it was the combination of multiple factors. Matching was an important factor in the stability of a placement. Therefore, this research recommends taking the matching seriously whereby it should not be based on file information about the child. Wishes of biological parents, the child and family group home parents need to be taken into consideration. The involvement of stabile and objective third person during the placement can prevent the child of coming into a conflict of loyalties.

Keywords: family group homes, matching, placement stability.

Redenen uitplaatsing van kinderen uit gezinshuizen

Ruim 30.000 kinderen groeien jaarlijks op buiten het biologische gezin, vaak in een vorm van de provinciaal gefinancierde jeugdzorg. Het overgrote deel van deze kinderen verblijft in een pleeggezin of een residentiële setting. Slechts 1677 kinderen worden geplaatst in een van de 479 gezinshuizen die Nederland telt (Gardeniers, 2013).

Binnen gezinshuizen worden grofweg drie varianten onderscheiden: (1) Het gezinshuis als opvoedingsvariant. Hier worden kinderen langdurig geplaatst met als doel het bieden van vervangende zorg en opvoeding omdat dit thuis niet meer mogelijk is; (2) Het gezinshuis als hulpverleningsvariant. Deze plek biedt het kind een tijdelijk verblijfplaats waarbij wordt onderzocht of het kind terug naar huis kan; (3) Het therapeutische gezinshuis. Binnen deze plaatsing hebben kinderen vanwege hun problematiek behandeling nodig (De Baat, Berg-le Clerq, & Van der Steege, 2011). Binnen dit onderzoek ligt de focus op de eerste en meest voorkomende variant, het gezinshuis als opvoedingsvariant (89.2 %) (Gardeniers & De Vries, 2011). Hierbij is het uitgangspunt het kind de mogelijkheid te bieden zich voor langere tijd te hechten aan vaste verzorgers (Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, 2011). Dit streven naar continuïteit in de opvoeding van uithuisgeplaatste kinderen wordt expliciet genoemd in het kinderrechtenverdrag (Unicef, 2012). Het past bovendien ook binnen de drie doelen die worden nagestreefd binnen gezinshuizen namelijk, (1) het kind de mogelijkheid geven deel te nemen aan een gezinsleven, (2) het bieden van continuïteit aan het kind en (3) het bieden van geborgenheid en veiligheid (Meuwissen, 2011).

De hulp binnen de jeugdzorg kenmerkt zich op dit moment echter door vele ver-, over- en doorplaatsingen van kinderen. Na een uithuisplaatsing komt het kind vaak in een crisisplaatsing terecht, waarna het streven is het kind in een stabiele setting te plaatsen. Vaak blijkt dit echter niet mogelijk (Bartelink & Van der Steege, 2012). Onderzoek wijst uit dat 65% van de gezinshuisouders wel eens een uitplaatsing heeft meegemaakt (Gardeniers & De Vries, 2012). De gemiddelde verblijfsduur in een gezinshuis is momenteel 2.7 jaar. 32.5 % van de kinderen verblijft korter dan een jaar in een gezinshuis, 20.6% verblijft twee jaar en 14.4% heeft een verblijfsduur van drie jaar (Meuwissen, 2011). Dit geeft aan dat de doelstelling met betrekking tot het bieden van een stabiele en continue plek om op te groeien momenteel niet bereikt wordt.

Zoals beschreven worden veel kinderen voortijdig uitgeplaatst. Deze uitplaatsing kan zowel ongepland als gepland verlopen. Daarnaast wordt er een onderscheid gemaakt tussen positief en negatief afgebroken plaatsingen. De negatief afgebroken plaatsingen worden gedefinieerd als 'breakdown'. Breakdown wordt binnen dit onderzoek omschreven als het

voortijdig afbreken van de plaatsing op initiatief van het kind, de gezinshuisouders, de biologische ouders of de jeugdzorginstelling (Richtlijn Pleegzorg, in ontwikkeling).

Bovenstaande gegevens illustreren instabiliteit in de plaatsingen van kinderen. Echter hebben alle kinderen stabiliteit nodig, dit is namelijk een voorwaarde voor de gezonde ontwikkeling van het kind. Hierbij gaat het zowel om stabiliteit in omgeving (geen verplaatsingen) als stabiliteit in verzorgers (vaste opvoeders). De combinatie speelt hierbij een fundamentele rol in het gevoel van continuïteit en bescherming die het kind ervaart. Een consistente volwassen verzorger is een cruciale protectieve factor voor de ontwikkeling van een kind. Deze maakt het mogelijk dat het kind zich kan hechten (Waddell, Macmillan, & Pietrantonio 2004). De stabiliteit binnen een plaatsing is mede afhankelijk van matching tussen het kind en de desbetreffende gezinshuisouders (Redding, Fried, & Britner, 2000).

De hechtingstheorie van Bowlby (1977) wijst uit dat kinderen van nature geboren worden met een hechtingsmechanisme. Dit betekent dat kinderen zich hechten aan hun opvoeders. Het hechtingsmechanisme is gericht op overleving waarvoor hechten aan een sterker persoon een voorwaarde is. Dit principe van hechting wordt gezien als een adaptatie afkomstig uit de evolutie. De hechtingspersoon beschermt het kind tegen gevaren in de buitenwereld en biedt het kind de mogelijkheid zich sociaal emotioneel en cognitief te ontwikkelen. Deze gehechtheidsrelatie kan zowel veilig als onveilig zijn. Een onveilige gehechtheidsrelatie kan verschillende problemen bij het kind tot gevolg hebben. Deze kinderen hebben meer moeite met het aangaan van sociale contacten en het reguleren van emoties. Kinderen blijken zich niet alleen te hechten aan hun eigen ouders, de hechtingsrelatie kan ook ontstaan tussen het kind en een vervangende verzorger (Juffer, 2010). De stabiliteit van de hechtingspersoon is echter een voorwaarde voor een veilige hechting. Zoals eerder beschreven lijkt er momenteel binnen gezinshuizen een gebrek aan stabiliteit te zijn. Een verstoring van de stabiliteit van een plaatsing kan schadelijk zijn voor de ontwikkeling van het kind. Kinderen binnen gezinshuizen kampen met meervoudige en complexe problematiek (Meuwissen, 2011). De problematiek van kinderen binnen de pleegzorg kenmerkt zich door vertraging van de algehele ontwikkeling, vertraging van de cognitieve ontwikkeling en daardoor problemen op het gebied van scholing, gedragsproblemen, stoornissen en onveilige gehechtheid (Clausen, Langsverk, Ganger, Chadwick, & Litrownik, 1998; Sawyer, Carbone, Searle, & Robinson, 2007). De discontinuïteit in de zorg en de instabiliteit van de hechtingspersoon leidt mogelijk tot een verergering van de aanwezige problematiek van deze kinderen. Iedere extra uitplaatsing zorgt voor een toename van zowel het internaliserende als externaliserende probleemgedrag en dalende schoolresultaten (Harden, 2004; Hussey & Guo,

2005; Jones et al., 2011; Vanderfaeillie & Van Holen, 2010; Van Oijen & Strijker, 2010). Daar tegenover kan het hebben van een veilige gehechtheidsrelatie een belangrijke beschermende factor voor de ontwikkeling van het kind zijn (Juffer, 2010).

Bovenstaande onderzoeksresultaten onderschrijven het belang van een stabiele plaatsing voor de ontwikkeling van het kind (Waddel et al., 2004). Daarnaast geven deze resultaten de relevantie van het onderzoek naar de discrepantie tussen de doelstelling van langverblijf en de huidige cijfers weer. Op deze manier wordt inzicht verkregen in de factoren die een rol spelen bij uitplaatsing van kinderen. Op basis van literatuur en de kenniskring rondom gezinshuizen zijn verschillende aannames over mogelijke protectieve en risicofactoren voor de uitplaatsing van een kind geformuleerd. Hierbij wordt gekeken naar kenmerken van het kind, de opvoedingsstijl en de samenstelling van het gezinshuis, de biologische ouders, de omgevings- en organisatorische factoren van het gezinshuis en matching.

De algemene doelstelling van deze studie is het verkrijgen van inzicht in redenen van uitstroom van kinderen uit gezinshuizen. Op basis van onderzoeksresultaten worden aandachtspunten omtrent begeleiding en matching voor de praktijk geformuleerd.

Kenmerken van het kind

De eerste doelstelling van dit onderzoek betreft het verkrijgen van inzicht in de kindkenmerken die mogelijk een protectieve of risicofactor vormen voor het vroegtijdig uitplaatsen van kinderen. Kindkenmerken worden binnen dit onderzoek geoperationaliseerd naar leeftijd, probleemgedrag, hulpverleningsgeschiedenis en wensen en verwachtingen van het kind ten opzichte van de plaatsing.

In Nederland worden naar schatting 1677 kinderen opgevangen in een gezinshuis, de sekseverhouding binnen deze groep is ongeveer gelijk, 46% meisjes en 54% jongens. De gemiddelde leeftijd is 12 jaar, waarbij 57,5% van de kinderen tussen de vier en 12 jaar is. Het overgrote deel is van Nederlandse afkomst (93%). Iets meer dan de helft van de kinderen volgt speciaal onderwijs (Gardeniers, 2013; Gardeniers & De Vries, 2011).

Onderzoek binnen pleegzorg wijst uit dat drie factoren bij het pleegkind mogelijk een verhoogde kans op uitplaatsing geven. Allereerst de leeftijd van een kind. Een hogere leeftijd bij plaatsing vergroot de kans op uitplaatsing. Hoe ouder het kind, hoe groter de kans op een instabiele plaatsing (Jones et al., 2011; Strijker, Knorth, & Knot-Dickscheit, 2008; Vanderfaeillie & Van Holen, 2010; Van der Meer, 2010; Van Oijen & Strijker, 2010). Kinderen van tien jaar en ouder doorlopen significant meer plaatsingen dan kinderen onder de negen jaar (Barth, Lloyd, Green, James, Leslie, & Landsverk, 2007; Ward, 2009).

Naast leeftijd bij plaatsing is de mate van probleemgedrag een belangrijke voorspeller voor een instabiele plaatsing. Hoe moeilijker het gedrag van het kind des te groter de kans op een vroegtijdige afbreuk van de plaatsing. Hierbij wijst onderzoek uit dat vooral externaliserend probleemgedrag een verhoogde kans op uitplaatsing geeft (Van der Meer, 2010). Dit in tegenstelling tot andere onderzoeken die zowel internaliserende als externaliserende problematiek als risicofactor zien voor het al dan niet uitplaatsen van een kind (Barth et al., 2007; Christiansen, Havik, & Anderssen, 2010; Vanderfaeillie & Van Holen, 2010; Vanderfaeillie, Van Holen, & Coussens, 2008; Van Oijen, 2010). Kinderen in gezinshuizen blijken over het algemeen een bovengemiddelde problematiek te hebben. Deze problematiek heeft veelal betrekking op het psychosociaal functioneren, de vaardigheden en de cognitieve ontwikkeling van het kind. Daarnaast kunnen deze kinderen minder goed omgaan met leeftijdsgenoten en laten ze meer gedragsproblemen zien (Meuwissen, 2011). Een doelgroep analyse binnen de pleegzorg wijst uit dat deze kinderen kampen met een verscheidenheid aan achterstanden en problemen. Er kan geconcludeerd worden dat er sprake is van een complexiteit aan problemen. Gezinshuiskinderen lijken daarbij een grotere en zwaardere problematiek te hebben dan pleegkinderen (Klomp, 2012; Meuwissen, 2011).

Ten slotte geeft ook een geschiedenis met veel overplaatsingen een verhoogde kans op toekomstige uitplaatsingen (Vanderfaeillie & Van Holen, 2010; Van Oijen & Strijker, 2010). Uit de landelijke sectorverkenning blijkt dat 48% van de kinderen voor de plaatsing in het gezinshuis in een woongroep verbleef, 22% van de kinderen kwamen uit een pleeggezin en 7% van de kinderen werden doorgeplaatst uit een ander gezinshuis. Slechts 23% kwam direct uit het biologische gezin (Meuwissen, 2011). Zoals beschreven hechten kinderen zich niet alleen aan hun biologische ouders. Een hechtingsrelatie kan ook ontstaan tussen het kind en een vervangende ouder. Er zijn verschillende negatieve effecten van verplaatsingen van kinderen. De afbraak van een plaatsing verbreekt namelijk de ontstane gehechtheidsrelatie tussen het kind en de vervangende ouder (Juffer, 2010). Hierbij is een verband gevonden tussen een toename in zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag. Daarnaast werd er ook een toename in angst en een verlies van vertrouwen gevonden door het afbreken van een veilige gehechtheidsrelatie. Kinderen laten daarbij een verminderde agressieregulatie en een verhoogd negatief zelfbeeld zien (Van Oijen & Strijker, 2010). Door het meerdere malen verplaatsen van het kind ontstaat een mogelijke negatieve spiraal: de verplaatsingen veroorzaken een toename in gedragsproblemen die op hun beurt weer voor een toename op het risico op verplaatsing kunnen zorgen. Hiermee neemt de kans op een stabiele plaatsing af naarmate het kind meer verplaatsingen heeft doorgemaakt. Het is aannemelijk dat de

negatieve gevolgen hetzelfde zijn voor zowel geplande als ongeplande uitplaatsingen (Harden, 2004; Van Oijen & Strijker, 2010).

Ook de verwachting en wens van het kind ten opzichte van de stabiliteit van de plaatsing speelt een rol. Wanneer het kind verwacht dat hij of zij niet zal blijven wonen in een gezinshuis is de kans groter dat het kind in de toekomst uitgeplaatst zal worden. Het kind bleek in die gevallen minder geneigd zich aan te passen en/of over te geven aan de veranderde situatie (Harden, 2004). Daarnaast speelt ook de wens van het kind mee. Als een kind niet binnen het gezin wil wonen, zal hij of zij minder geneigd zijn zich aan te passen en zich eerder misdragen. Dit vergroot de kans op uitplaatsing. Geconcludeerd kan worden dat de motivatie van het kind van cruciaal belang is. Deze motivatie kan vergroot worden door de jeugdige inspraak te geven en te luisteren naar zijn of haar wensen (Sinclair & Wilson, 2003).

Verwachtingen met betrekking tot kindkenmerken die samenhangen met de stabiliteit van een plaatsing zijn afkomstig uit buitenlands onderzoek en behoeven nog verder onderzoek in de Nederlandse context van gezinshuizen. De verwachting is dat de genoemde factoren leeftijd, probleemgedrag en plaatsingsgeschiedenis een onderlinge samenhang hebben waarbij de kans op een langere hulpverleningsgeschiedenis groter is naarmate het kind ouder is. Daarbij zorgt een langere hulpverleningsgeschiedenis zoals beschreven mogelijk voor een toename in het probleemgedrag van het kind (Jones et al., 2011; Van Oijen & Strijker, 2010). Er is echter een inconsistent beeld met betrekking tot soort probleemgedrag gevonden. Het ene onderzoek onderschrijft een toename van externaliserend probleemgedrag waarbij ander onderzoek echter ook een toename van internaliserend probleemgedrag laat zien. Daarnaast lijkt de motivatie en instemming van het kind mogelijk samen te hangen met de stabiliteit van de plaatsing. Onduidelijk is in welke mate en welke aard van bovenstaande kindkenmerken invloed hebben op de stabiliteit van de plaatsing. Vraag hierbij kan zijn of gezinshuisouders de moeilijkheid van problematiek hetzelfde ervaren.

Opvoedstijl en samenstelling van het gezinshuis

De tweede doelstelling van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de opvoedstijl en samenstelling van het gezinshuis in relatie tot het voortijdig afbreken van een plaatsing. Opvoedstijl en samenstelling van het gezinshuis worden binnen dit onderzoek geoperationaliseerd naar de vier opvoedingsstijlen beschreven door Baumrind (1971), naar de kwaliteiten van pleegouders die mogelijk bijdrage aan de stabiliteit van de plaatsing en naar de aanwezigheid van eigen kinderen van de gezinshuisouders in het gezinshuis.

De gezinshuisouders worden gezien als professionele opvoeders waarvan één of beide ouders een relevante pedagogische opleiding heeft gevolgd en in dienst is van een instelling

of als zelfstandig zorgondernemer opereert (Gardeniers & De Vries, 2012). Gezinsouders worden dus geacht professioneel op te voeden. Onder professioneel opvoeden wordt specifiek opvoeden verstaan, waarbij opvoedvaardigheden bewust en gericht worden ingezet op de behoefte van het kind. Het sensitief responsief reageren op het kind is belangrijk om de ontwikkeling van de geplaatste kinderen te normaliseren, te bevorderen en de problematiek te verminderen en/of te stabiliseren (Gardeniers & De Vries, 2012; Redding et al., 2000).

De opvoedingsstijl die binnen pleeggezinnen wordt gehanteerd, hangt samen met de kans op een succesvolle plaatsing. Opvoedstijlen worden zoals beschreven geoperationaliseerd naar een autoritaire, permissieve, verwaarlozende en autoritatieve opvoedstijl (Baumrind, 1971). Uit onderzoek blijkt dat een autoritaire opvoedstijl een risicofactor is voor de stabiliteit van een plaatsing (Vanderfaeillie, et al., 2008). Met name een opvoedingsstijl waarbij ondersteuning en controle samengaan, ofwel een autoritatieve opvoedstijl, lijkt positief samen te hangen met het plaatsingsverloop. Hoe meer pleegouders beide dimensies hanteren, hoe kleiner de kans op uitplaatsing. Daarnaast is het van belang dat de pleegouder aansluit bij de ontwikkelingsleeftijd van het pleegkind, dat hij of zij oog heeft voor de behoefte van het kind en een luisterend oor biedt wanneer het pleegkind over zijn of haar geschiedenis wil praten (Redding et al., 2000; Van Oijen, 2010).

Andere belangrijke kwaliteiten van pleegouders zijn onder andere het creëren van een warme huiselijke sfeer, bieden van veilige gewaarborgde en stabiele omgeving, ondersteunen en stimuleren van schoolprestaties, aansluiten bij psychische behoeften van het kind, waardering hebben voor de achtergrond van het kind en het kunnen tonen van liefde. Bij oudere kinderen is het van belang dat de vervangende ouder oog heeft voor de persoonlijkheid en eigen verantwoordelijkheid van het kind en dat deze het kind vrijheden geeft en disciplineert op een acceptabele manier (Buehler, Rhodes, Orme, & Cuddeback, 2006; Sinclair & Wilson, 2003; Van der Meer, 2010).

Bovenstaande omschrijving richt zich op opvoedingsvaardigheden van pleegouders. Onderhavig onderzoek is gericht op het achterhalen van protectieve en risicofactoren met betrekking tot het opvoedgedrag van gezinshuisouders. Pleegouderschap is in tegenstelling tot gezinshuisouderschap een vorm van vrijwilligerswerk. Hiermee worden zij niet geacht professioneel op te voeden. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat kinderen binnen gezinshuizen een zwaardere problematiek met zich mee brengen. Dit onderschrijft het belang van een professionele opvoedstijl ten behoeve van de stabiliteit van de plaatsing. De omschrijving van een professionele opvoedstijl ontbreekt tot op heden echter. Het is van belang meer zicht te krijgen op de invloed van de gehanteerde opvoedstijl in een gezinshuis en het effect hiervan

op de stabiliteit van de plaatsing.

Eigen kinderen spelen mogelijk ook een rol in de mate van stabiliteit van een plaatsing. Het is van belang dat eigen kinderen het gevoel hebben dat zij gehoord en gezien worden door hun ouders. Daarnaast moeten gezinshuisouders waken voor een strijd tussen geplaatste kinderen en de eigen kinderen (Redding et al., 2000). Informatie afkomstig uit de kenniskring rondom gezinshuizen wijst ook uit dat de eigen kinderen van gezinshuisouders en de samenstelling van het gezinshuis een rol spelen in de mate van stabiliteit van een plaatsing. Een disbalans in de omgang tussen eigen kinderen en geplaatste kinderen kan mogelijk een rol spelen bij de uitplaatsing van het geplaatste kind. Wanneer de geplaatste kinderen de aandacht voor de eigen kinderen te veel opslokken kan de band met de eigen kinderen in het gedrang komen. Naast aandacht is ook veiligheid een belangrijk aspect. Wanneer andere kinderen in het gezin zich niet veilig voelen, is dit vaak een reden tot uitplaatsing (Van der Steege, 2012). Aannemelijk is dus dat de veiligheid, tijd en aandacht voor eigen kinderen een rol spelen in de stabiliteit van de plaatsing. Dit effect wordt echter niet gevonden in het onderzoek van Van der Meer (2010). Hier werd geen nadelige invloed van eigen kinderen in het gezinshuis gevonden. Dit resultaat behoeft verder onderzoek omdat bovenstaand onderzoek is gebaseerd op een kleine onderzoeksgroep.

Biologische ouders van het kind

De derde doelstelling van dit onderzoek betreft het achterhalen van de rol die biologische ouders spelen in het al dan niet slagen van een plaatsing. Onderzoek naar de problematiek van kinderen binnen gezinshuizen wijst namelijk uit dat niet alleen kinderen bovengemiddelde problematiek hebben, er wordt ook bovengemiddelde gescoord op met problemen betrekking tot in het biologische gezin (Meuwissen, 2011). De invloed van biologische ouders wordt binnen dit onderzoek geoperationaliseerd naar de mate van instemming van de biologische ouders met de plaatsing en het contact tussen biologische ouders en het kind.

De zekerheid van de plaatsing van het kind en de mate waarin de biologische ouders kunnen instemmen met de plaatsing, speelt een belangrijke rol in de continuïteit en stabiliteit van de plaatsing (De Baat & Bartelink, 2011). Biologische ouders hebben vooral indirect invloed op de stabiliteit van de plaatsing. Wanneer ouders niet instemmen met de plaatsing kan het kind mogelijk in een loyaliteitsconflict belanden. Ouders geven het kind dan geen toestemming om zich te hechten aan de pleegouders. De mate van loyaliteitsproblemen is een voorspellende factor bij het uitplaatsen van het kind (Christiansen et al., 2010), waarbij de verwachting is dat hoe groter het loyaliteitsconflict, hoe minder stabiel de plaatsing is (Van

der Steege, 2012). Het effect van biologische ouders werd echter niet binnen alle onderzoeken gevonden. Zo bleek uit studie van Van der Meer (2010) het effect van instemming van biologische ouders op de plaatsing niet significant.

Het contact tussen de biologische ouders en het kind is een mogelijke risicofactor voor de stabiliteit van de plaatsing. Wanneer het contact tussen de biologische ouders en het kind niet goed gepland, niet goed ondersteund of van slechte kwaliteit is heeft een negatieve invloed op de stabiliteit van de plaatsing. Dit effect is sterker wanneer in de voorgeschiedenis sprake was van mishandeling. Het hebben van positief en goed contact met biologische ouders kan echter ook een positief effect hebben op de stabiliteit van de plaatsing (De Baat & Bartelink, 2011; Redding et al., 2000; Tilbury & Osmond, 2006). Positief contact is contact waarbij geen sprake is van een loyaliteitsconflict, verwijten of ruzie. Het is van belang dat binnen het contact de wensen, verwachtingen en ervaringen van het kind, biologische ouders en pleegouders meegenomen worden. Op basis daarvan dient een afweging te worden gemaakt over de frequentie en invulling van het contact met biologische ouders (Redding et al., 2000; Sen & Broadhurst, 2010).

Op basis van bovenstaande inzichten kan de volgende verwachtingen geformuleerd worden: de mate van instemming van de biologische ouder heeft invloed op de stabiliteit van de plaatsing. Waarbij het niet instemmen zorgt voor een loyaliteitsconflict bij het kind. Daarnaast is de verwachting dat negatief contact tussen biologische ouders en het kind een mogelijke risicofactor voor de stabiliteit van de plaatsing

Omgevings- en organisatorische factoren van het gezinshuis

De vierde doelstelling binnen dit onderzoek heeft betrekking op de omgeving en organisatorische factoren van het gezinshuis. Hierbij wordt getracht te achterhalen of deze mogelijk protectieve of risicofactoren bevatten voor het bereiken van een stabiele plaatsing. Omgevings- en organisatorische factoren worden binnen dit onderzoek geoperationaliseerd naar de mate van ontvangen steun en het vertrouwen in gezinshuisouders, factoren als maximum leeftijd van een kind bij plaatsing, financiële aspecten van een plaatsing en als laatste de huidige besluitcultuur binnen de jeugdzorg.

De mate van ontvangen steun en vertrouwen speelt mogelijk een rol bij de uitplaatsing van kinderen. Wanneer pleegouders zich weinig gesteund en weinig vertrouwen ervaren binnen de organisatie en de eigen omgeving, met betrekking tot het opvoeden van een kind zal dit mogelijk van invloed kunnen zijn op de stabiliteit van de plaatsing. Het zelfvertrouwen van gezinshuisouders is mede afhankelijk van de training die ze krijgen en kennis die aanwezig is binnen de organisatie (Harden, 2004; Redding et al., 2000; Van der Steege, 2012;

Whenan, Oxlad, & Lushington, 2009).

Naast bovenstaande factoren kunnen ook organisatorische factoren een rol spelen bij de afbreuk van een plaatsing. Zo zijn bepaalde pleeggezinnen gericht op plaatsingen van kinderen tot een bepaalde leeftijd. Na het bereiken van deze leeftijd moet het kind doorgeplaatst worden. Mogelijk spelen ook kosten van een gezinshuis een rol bij de uitplaatsing van het kind. Wanneer de problematiek van het kind gestabiliseerd is wordt het kind namelijk weer uitgeplaatst om op die manier een goedkopere vorm van hulp te kunnen bieden (Barth et al., 2007; Schuurman, 2012; Stott & Gustavsson, 2010).

Ook kan de huidige besluitcultuur binnen de jeugdzorg een mogelijk risicofactor voor stabiele plaatsingen zijn. Momenteel kenmerkt de jeugdzorg zich door uitgestelde besluitvorming waarna snel een crisisplaatsing tot stand moet komen. Na deze crisisplaatsing duurt het vaak lang voordat een passende en stabiele plek wordt gevonden. Dit heeft tot gevolg dat een kind vaak lange periodes van instabiele en tijdelijke plaatsingen doormaakt, wat negatieve gevolgen kan hebben voor het bereiken van een stabiele en succesvolle plaatsing (Ward, 2009).

Bovenstaande onderzoeken betreffen veelal buitenlands onderzoek of onderzoek afkomstig uit de pleegzorg. De unieke situatie van Nederlandse gezinshuizen wordt niet tot nauwelijks onderzocht. De verwachting met betrekking tot deze doelstelling is dat de mate van ontvangen steun en organisatorische aspecten als maximum leeftijd en kosten van een plaatsing van invloed zijn op de stabiliteit van een plaatsing. Tevens kan de trage besluitcultuur binnen de huidige jeugdzorg mogelijk een risicofactor zijn voor de stabiliteit van de plaatsing.

Matching

De vijfde en laatste doelstelling van dit onderzoek gaat in op het belang van de matching van het kind binnen een gezinshuis. Matching wordt binnen dit onderzoek geoperationaliseerd naar het zoeken en koppelen van een passend gezinshuis bij het kind (Van der Steege, 2012). Binnen de doelstelling van matching komen alle voorgaande doelstellingen samen. Het gaat hierbij om de combinatie en interactie van het kind, de biologische ouders en de gezinshuisouders, dit alles wordt georganiseerd door de desbetreffende organisatie (Van den Bergh & Weterings, 2010). Onderzoek naar de huidige stand van zaken met betrekking tot matching in de pleegzorg laat zien dat instellingen momenteel geen overeenkomstige matchingmethode hanteren (De Baat & Bartelink, 2011). De praktijk wijst uit dat hierbij de druk van wachtlijsten en afspraken binnen de instellingen vaak de boventoon te voeren bij het al dan niet plaatsen van een kind. Buitenlands onderzoek naar pleegzorg onderschrijft dat er

binnen matching niet altijd sprake is van een keuze. Er is een gebrek aan plekken waardoor kinderen onder druk van wachtlijsten geplaatst moeten worden. Dit omdat kinderen te lang verblijven op crisisplekken waardoor de doorstroom stagneert (Triseliotis, Borland, & Hill, 2000). Praktijkervaring en wetenschappelijke onderzoek naar pleegzorg plaatsingen laten echter zien dat een zorgvuldige matching nodig is om een stabiele plaatsing van het kind te bewerkstelligen. Op die manier worden betere resultaten bewerkstelligd (Doelling & Johnson, 1990; Strijker & Zandberg, 2001; Van der Steege, 2012).

Er zijn verschillende aandachtspunten ten aanzien van matching die geformuleerd kunnen worden vanuit onderzoeksresultaten. Bij de match dient er een goede samenwerking te zijn tussen alle betrokken personen. De wensen, verwachtingen en aandachtspunten van biologische ouders dienen meegenomen te worden in het proces van matching dit om zo veel mogelijk draagvlak voor de plaatsing bij ouders te bewerkstelligen (Choy & Schulze, 2009). De instemming van biologische ouders is namelijk zoals eerder genoemd van cruciaal voor het bereiken van een stabiele plaatsing (Christiansen et al., 2010). Naast de instemming van de biologische ouders is het ook van belang dat de motivatie, verwachtingen en voorkeuren van het kind meegenomen worden binnen de matching (Sinclair & Wilson, 2003).

Binnen de pleegzorg zijn er naast bovenstaande aandachtspunten ook verschillende modellen ten aanzien van matching te onderscheiden, namelijk: (1) het matchen op variabelen van het pleegkinderen en pleegouders. De variabelen die hierbinnen onderscheiden worden zijn, voorgeschiedenis van het kind, de sociaal emotionele ontwikkeling, acceptatie en opvoedstijl van de pleegouder. Bij het matchen dient er rekening gehouden te worden met deze variabelen (Van Dam, Nordkamp, & Robbroeckx 2000). (2) Het matchen op verschillende type pleegkinderen. Dit model is gericht op het onderverdelen van pleegkinderen en pleegouders in groepen. Op deze manier kunnen verschillende kernmerken van het kind en de pleegouder tegelijkertijd meegenomen worden binnen de matching (De Maeyer, Vanderfaellie, Van Holen, Van Schoonlandt, & Leconte, 2013). (3) Als laatste het model dat gericht is op het gedrag van de pleegouder in interactie met het gedrag van het pleegkind. Dit model onderschrijft het belang van het verkrijgen van inzicht in het concrete dagelijkse gedrag en de vaardigheden van pleegkinderen en pleegouders om op die manier gedegen matching mogelijk te maken (Street & Davies 1999).

Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar de werkzame factoren en de wijze waarop er gematched zou moeten worden (Strijker, 2009). Bovenstaande uiteenzetting laat zien dat er wel aandachtspunten en modellen ten aanzien van matching zijn. Deze aandachtspunten en modellen maken echter te beperkt duidelijk wat bepalend is voor een

goede match. Daarnaast is bovenstaande literatuur afkomstig uit onderzoek naar pleeggezinnen. De specifieke situatie van gezinshuizen ontbreekt en dient verder onderzocht te worden. De aanname met betrekking tot dit onderzoek is dat matching binnen verschillende organisaties anders wordt ingevuld, waarbij deze match vaak plaatsvindt onder druk van de bestaande wachtlijsten.

Methode

Type onderzoek

Dit onderzoek betrof een explorerend en praktijkgericht cross-sectioneel onderzoek. Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is gericht op en geschikt voor het gedetailleerd beschrijven van situaties, gebeurtenissen, contexten en sociale interacties naar aard en eigenschappen (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009; Boeije, 2010). De keuze voor kwalitatief onderzoek is gemaakt, omdat op deze manier inzicht verkregen wordt in het verhaal van de gezinshuisouders waarbij de sociale interactie en de gebeurtenissen binnen het gezinshuis uitgediept kunnen worden. Kwalitatief onderzoek is tevens geschikt voor betrekkelijk nieuwe onderzoeksgebieden waartoe ook de specifieke situatie van gezinshuizen behoren.

Respondenten

Het onderzoek is uitgevoerd binnen vier instellingen. Deze instellingen zijn geanonimiseerd naar instelling A, B, C en D. De instellingen en de gezinshuizen bevinden zich verspreid door Nederland. Het betrof een gelegenheidssteekproef waarbij de focus werd gelegd op perspectief biedende gezinshuizen met uitstroom in het jaar 2011 en 2012. Er is binnen deze groep van perspectief biedende gezinshuizen niet toegewerkt naar een bepaalde samenstelling (Baarda et al., 2009). Bovenstaande periode is gekozen om een zo actueel mogelijk beeld te verkrijgen. In totaal zijn 17 gezinshuisouders geïnterviewd. Binnen de 17 interviews zijn 37 casussen van uitgestroomde kinderen besproken. Naast de gezinshuisouders zijn acht behandelcoördinatoren geïnterviewd waarbij 26 van de 37 casussen zijn besproken. Het interview met de behandelcoördinatoren had hierbij een controle functie ten aanzien van de verkregen informatie afkomstig uit het interview met gezinshuisouders. Hierbij kon gecontroleerd worden op mogelijke sociaal wenselijke antwoorden van de gezinshuisouder of het ontbreken van essentiële informatie. Dit om de betrouwbaarheid en interne validiteit van het onderzoek te vergroten. Binnen instelling A zijn vijf gezinshuisouders geïnterviewd waarbij 12 casussen zijn besproken. Binnen instelling B is een gezinshuisouder geïnterviewd waarbij vijf casussen zijn besproken. Drie gezinshuisouders waren in dienst van instelling C waarbij binnen deze drie interviews acht casussen zijn

besproken. De laatste organisatie betrof organisatie D waarbij zes gezinshuisouders zijn geïnterviewd en acht casussen besproken werden. Bij het merendeel van de interviews was alleen de gezinshuismoeder aanwezig, in één geval vond het gesprek plaats met de gezinshuisvader. In drie gevallen vond het gesprek plaats met zowel met de gezinshuisvader als de gezinshuismoeder. Binnen instellingen A, B en C zijn alle perspectief biedende gezinshuizen met uitstroom in het jaar 2011 en 2012 meegenomen. Dit kwam ten goede aan de representativiteit en inhoudelijke generaliseerbaarheid van de resultaten (Baarda et al., 2009). Tot slot was het dat binnen instelling D echter niet mogelijk alle gezinshuizen mee te nemen binnen het onderzoek, hier was er sprake van zelfselectie.

Onderzoeksinstrumenten

Topic interview met gezinshuisouders. De interviews met de gezinshuisouders werden afgenomen aan de hand van een vooropgestelde topiclijst. Een topiclijst maakt het mogelijk de verschillende onderwerpen verder uit te diepen zonder al te sturend te zijn (Baarda et al., 2009). Vanuit de theoretische onderbouwing van dit onderzoek zijn de topics per doelstelling geformuleerd. De topics zijn zo geformuleerd dat ruimte ontstond om door te vragen wanneer het antwoord van de gezinshuisouders niet volledig duidelijk was. Dit ter vergroting van de interne validiteit. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten, werd na elke topic een samenvatting gegeven van de besproken informatie ter toetsing (Baarda et al., 2009). Voorafgaand aan de interviews werd een introductie gegeven door de onderzoeker waarbij het interview geplaatst werd in de juiste context en de anonimiteit van de antwoorden werd benadrukt. De topics die hierna aan bod kwamen waren: (1) kenmerken van het kind, (2) samenstelling en opvoedstijl binnen het gezinshuis, (3) biologische ouders van het kind (4) omgevings- en organisatorische factoren van het gezinshuis en (5) matching. Daarnaast werd gezinshuisouders ook gevraagd wat de reden van uitplaatsing was. Het topic kindkenmerken werd geïntroduceerd door de vraag een beeld te schetsen van het kind (andere onderwerpen waren: leeftijd bij plaatsing, geschiedenis van het kind, leeftijd bij uitplaatsing, problematiek, hulpverleningsgeschiedenis). Binnen het topic samenstelling en opvoedstijl werd gezinshuisouders gevraagd wanneer zij begonnen waren met het gezinshuis (andere onderwerpen waren: vooropleiding, werkervaring, eigen kinderen en opvoedstijl). Binnen het topic biologische ouders werd gezinshuisouders gevraagd hoe zij het contact met biologische ouders hadden ervaren (andere onderwerpen waren: instemming van biologische ouders en het contact tussen het geplaatste kind en de biologische ouders). Ten aanzien van het topic organisatorische en omgevingsaspecten werd gezinshuisouders gevraagd in welke mate zij zich gesteund voelden in hun werk als gezinshuisouder. Als laatste kwam het topic matching

aanbod, hiertoe werden gezinshuisouders gevraagd naar het verloop van de inhuysplaatsing van het kind en de matching die hier aan vooraf ging (andere onderwerpen waren, matchingsprocedure en de verantwoordelijke voor het matchingproces). Daarnaast werd aan de hand van de gegeven antwoorden van de gezinshuisouders verder doorggevraagd.

Expertinterview. Het telefonische interview met de behandelcoördinator van het desbetreffende kind werd afgenomen om de verkregen informatie van gezinshuisouders te controleren en mogelijk aanvullende informatie te verkrijgen. Zoals eerder beschreven zijn acht behandelcoördinatoren geïnterviewd over 26 casussen. Het is niet gelukt alle behandelcoördinatoren tijdig te spreken. Het gesprek startte met een introductie waarin het doel van het onderzoek, de waarborging van de anonimiteit en de verwerking van de verkregen informatie werden toegelicht. In deze gesprekken kwamen de volgende onderwerpen achtereenvolgend aan bod: (1) kindkenmerken waarbij werd gevraagd naar leeftijd problematiek en hulpverleningsgeschiedenis. (2) De biologische ouders van het kind en de mate waarin zij instemden met de plaatsing. (3) De opbouw van de organisatie en de ondersteuning die geboden wordt aan gezinshuisouders. (4) De samenstelling van het gezinshuis en de opvoedstijl die hier volgens hen gehanteerd werd. (5) Als laatste werd hen gevraagd inzicht te verschaffen in het proces van matching.

Procedure

Voor de werving van de respondenten werd via email contact opgenomen met de vier instellingen. In deze email werd kort uitleg gegeven over het onderzoek en werd het doel en de vraagstelling duidelijk gemaakt. Na instemming voor medewerking aan het onderzoek, zijn contact gegevens van de verschillende behandelcoördinatoren verstrekt waarna de onderzoeksopzet naar hen is verzonden. Met de desbetreffende behandelcoördinatoren is een telefonische afspraak gemaakt om onduidelijkheden betreffende het onderzoek verder toe te lichten, en is het telefonische interview gepland. De behandelcoördinator is gevraagd de aantallen van uitgeplaatste kinderen binnen de periode van 2011-2012 te achterhalen en deze aan te leveren met daarbij de contact gegevens van de betreffende gezinshuizen. De gezinshuizen zijn door de behandelcoördinator benaderd voor participatie aan het onderzoek waarna telefonisch contact is geweest over het maken van een afspraak voor het interview. De behandelcoördinatoren en gezinshuisouders zijn benaderd conform een 'informed consent' procedure. Deze overeenkomst gaf duidelijkheid over de geheel anonieme verwerking van het onderzoek en de medewerking op vrijwillige basis. Door ondertekening van het toestemmingsformulier gaven de gezinshuisouders expliciet schriftelijke toestemming voor deelname aan dit onderzoek.

Bij instelling D is de directeur benaderd voor participatie aan dit onderzoek. Na instemming heeft de directeur alle gezinshuizen binnen de betreffende organisatie een email gestuurd waarin hij zijn steun voor dit onderzoek kenbaar maakte en de gezinshuis ouders vroeg om medewerking te verlenen aan het onderzoek. De ouders die bereid waren mee te werken aan dit onderzoek, zijn conform de ‘informed consent’ procedure benaderd.

De interviews namen ongeveer een uur tot ander half uur in beslag en vonden bij de gezinshuisouders thuis plaats met uitzondering van instelling A. Binnen deze instelling vonden de gesprekken namelijk op het centraal bureau van de organisatie plaats. Door de gesprekken zo veel mogelijk bij gezinshuisouders thuis te laten plaatsvinden werd de ecologische validiteit van het onderzoek vergroot. De gesprekken werden opgenomen middels een voicerecorder, waarna de interviews verbatim zijn getranscribeerd. Door het volledig transcriberen van de interviews werd de betrouwbaarheid van de resultaten vergroot.

Kwalitatieve analyse:

De getranscribeerde interviews zijn volgens de kwalitatieve onderzoeksmethode van Baar (2002) en Baarda en collega's (2009) geanalyseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van het software programma MAXQDA (MAXQDA, 2007). Het doel van deze kwalitatieve analyse was het aanbrengen van structuur of het ontdekken van een patroon in de verzamelde informatie afkomstig uit interviews, wat heeft geleid tot een zinvolle en herkenbare ordening van de verkregen informatie. Na systematische vergelijking van de uitspraken werden er, per vooraf opgestelde doelstelling, kernlabels geformuleerd (Baar, 2002; Baarda et al., 2009). Door analytische inductie zijn de uitspraken van gezinshuisouders onderling systematisch vergeleken, wat heeft geleid tot de ontwikkeling van kernlabels per doelstelling. Door de labels zo dicht mogelijk op de uitspraken van de gezinshuisouders te formuleren werd de interne validiteit van de analyse zoveel mogelijk gewaarborgd. De eigen interpretaties van de onderzoeker werden op deze manier waar mogelijk voorkomen. Het gebruik maken van software voor het labelen van de teksten en het coderingssysteem heeft de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot. Dit maakte het mogelijk de verschillende uitspraken van gezinshuisouders te herleiden naar de originele bron (Baar, 2002).

Resultaten

Binnen de resultatensectie zijn de belangrijkste onderzoeksresultaten per doelstelling uiteengezet. Waar mogelijk werd een splitsing gemaakt tussen de door gezinshuisouders ervaren succesvolle en niet succesvolle afgesloten plaatsingen. Per doelstelling zijn de gevonden kernlabels (cursief weergegeven in de lopende tekst) afkomstig uit interviews ondersteund met citaten van gezinshuisouders en de behandelcoördinatoren.

Kenmerken van het kind

De eerste doelstelling van dit onderzoek betrof de kenmerken van het kind. Deze zijn geanalyseerd naar leeftijd, plaatsingsgeschiedenis en problematiek. Binnen de 37 casussen betrof het in 24 gevallen een meisje en in 13 gevallen een jongen. De *gemiddelde leeftijd* van de kinderen bij plaatsing in het gezinshuis was 11.3 jaar, waarbij het jongste kind vijf jaar oud en het oudste kind 16 jaar was. Veruit de meeste van de kinderen hadden *twee of meer plaatsingen* doorgemaakt. Hierbij werd geen noemenswaardig verschil gevonden tussen succesvolle en niet succesvolle plaatsingen. In meerdere gevallen had het kind meer dan vijf verplaatsingen meegemaakt. Een enkeling was direct vanuit de thuissituatie in een gezinshuis geplaatst. De gemiddelde *plaatsingsduur* betrof 4.7 jaar waarbij de langste plaatsing negen jaar en de kortste plaatsing een maand duurde. In 19 gevallen was het kind ongepland uitgestroomd, in 11 gevallen betrof het een geplande uitplaatsing en in zeven gevallen was sprake van een ongeplande uitplaatsing die gepland is verlopen. In 17 gevallen werd de plaatsing door gezinshuisouders als succesvol omschreven, in 20 gevallen was de plaatsing niet succesvol. Binnen dit onderzoek was het dus mogelijk dat een plaatsing als ongeplande uitstroom bestempeld werd en tegelijkertijd door gezinshuisouders als succesvol werd ervaren. Te denken valt aan een voortijdige uitstroom naar ouders die niet voorzien was. Gezinshuisouders gaven veelvuldig aan dat kinderen *in het begin aangepast gedrag* lieten zien waardoor een plaatsing pas na een tijd misliep. Binnen vrijwel alle casussen bleek een meervoudige en complexe problematiek aanwezig te zijn. De voornaamste gevonden problematiek betreft *hechtingsproblematiek*. Het gedrag ten gevolgen van deze problematische hechting bleek erg verschillend. Zo vertoonde bepaalde kinderen *internaliserend gedrag en lieten ze met name erg aangepast gedrag zien*. Een voorbeeld hiervan was het continu willen voldoen aan de verwachtingen van gezinshuisouders. Het merendeel van de kinderen liet daarentegen juist *externaliserend en niet geremd gedrag* zien. Het externaliserende gedrag kwam daarbij duidelijker naar voren bij de niet succesvol uitgestroomde kinderen; namelijk bij 19 van de 20 casussen. Waar behandelcoördinatoren het probleemgedrag van het kind vaker omschreven in gediagnostiseerde stoornissen omschreven gezinshuisouders het probleemgedrag vaker de dagelijkse context. Hierbij gingen ze vooral in op het probleemgedrag in relatie tot het dagelijks leven in het gezinshuis. Gezinshuisouders omschreven het gedrag van kinderen vaak als een *overlevingsmechanisme*:

Ook het onbegrensde gewoon niet weten niet de gevolgen zien met alles niet. Ja, je weet gewoon niet wat er door dat koppie speelde. Gewoon midden in de nacht opeens gaan gillen (...). Met eten ook onbegrensd het blijft maar stouwen tot dat het vol zit. [Gezinshuisouder 12

casus 23].

Uit de verschillende interviews bleek dat niet het internaliserende of externaliserende probleemgedrag als het moeilijkst ervaren werd. Gezinshuisouders gaven aan vooral de *ervaren grenzeloosheid en onveiligheid* die het probleemgedrag met zich mee bracht als meest moeilijk te ervaren. Dit was een belangrijke reden bij uitplaatsing van kinderen. Het onbegrensde gedrag en de onveiligheid kwam tot uiting in het stelen, seksueel overschrijdend gedrag en/of agressieve gedragingen ten opzichte van gezinshuisouders, andere kinderen of zichzelf. Daarnaast bleek een voorwaarde voor een succesvolle plaatsing dat het kind *om kon gaan met zeven keer 24 uur dezelfde opvoeder*. Dit vroeg volgens zowel de gezinshuisouders als behandelcoördinatoren om een vorm van binding en hechting. Voor kinderen met een ernstige hechtingsproblematiek bleek juist dit vaak erg moeilijk te zijn. Uit gesprekken met behandelcoördinatoren bleek ook *de instemming en motivatie van het kind* van belang te zijn. Vooral wanneer kinderen richting de leeftijd van 18 jaar gaan was het volgens hen essentieel zicht te houden op dit aspect. Om te voorkomen dat een plaatsing negatief wordt afgesloten was het volgens hen soms beter een kind vroegtijdig de overgang naar zelfstandigheid te laten maken.

Opvoedstijl en samenstelling van het gezinshuis

De tweede doelstelling binnen dit onderzoek betrof de invloed van opvoedstijl en de samenstelling van het gezinshuis op de stabiliteit van de plaatsing van een kind.

De 17 gezinshuisouders zijn gemiddeld 8,8 jaar geleden begonnen met deze vorm van hulpverlening. Bij succesvolle plaatsingen waren gezinshuisouders vrijwel allemaal langer dan vijf jaar in dienst. Bij niet succesvolle plaatsingen bleek de helft van de gezinshuisouders langer dan vijf jaar in dienst te zijn. Binnen de interviews met de behandelcoördinatoren werd het *belang van ervaring* ook onderschreven.

Op de vraag wat gezinshuisouders de kinderen mee wilden geven, waren vooral *zelfstandigheid en respect* belangrijke aspecten. Binnen de opvoeding stond het begrip *veiligheid* centraal. Gezinshuisouders boden de kinderen het gevoel van veiligheid door consequent te zijn in reacties op het kind en daarnaast door stabiliteit, rust, regelmaat en grenzen te geven. Ook gaven de gezinshuisouders veelvuldig aan dat het belangrijk was het kind de *ruimte te geven*. Kinderen kregen ruimte doordat de afwachtende houding van de gezinshuisouder en door binnen de opvoeding van het kind *niet te nabij te komen*. Hierbij was er geen verschil tussen succesvolle en niet succesvolle plaatsingen:

Ja de één kan er wel de nabijheid kan de één wel aan en de ander kan dat niet. Dus het is wel constant je wordt haast een borderliner het is constant aantrekken en weer duwen. Terwijl de

ene het heel hard nodig heeft om de afstand te houden en de ander niet. [Gezinshuisouder 12]. Sommige gezinshuisouders gaven aan binnen de opvoeding een bepaalde mate van zakelijkheid te hanteren. Deze zakelijkheid kwam naar voren in de mate van nabijheid, hierbij werd meer afstand gecreëerd. De mate van nabijheid bleek vooral lastig te zijn voor de onsuccesvol geplaatste kinderen. Wanneer de gezinshuisouders voor het kind emotioneel te dichtbij kwamen nam het probleemgedrag vaak toe waardoor de plaatsing uiteindelijk misliep. De afstemming op de behoeften van het kind was hierbij volgens zowel de gezinshuisouders als de behandelcoördinatoren essentieel.

Het merendeel van de gezinshuisouders had één of meer eigen kinderen. Volgens de gezinshuisouders had het hebben van eigen kinderen invloed op de plaatsingen binnen het gezinshuis:

Maar als je dat als je dat dan even doortrekt naar de praktijk dan uit zich dat meer in wat kleinere dingen. Ik kijk naar mijn eigen kinderen op het moment dat zij hier onder gesneeuwd dreigen te raken. Omdat werken met kinderen en met problematiek er voor zorgt dat eigen kinderen best wel achterop raken dat neem je dan even voor lief. [Gezinshuisouder 10]

Gezinshuisouders met eigen kinderen gaven aan dat het belangrijk was dat *eigen kinderen geen last in de ontwikkeling* ondervinden van de geplaatste kinderen. Vooral *jaloerie* van de geplaatste kinderen naar de eigen kinderen was een factor die bijdroeg aan de instabiliteit van de plaatsing. Deze *jaloerie* had veelvuldig invloed op het *gevoel van veiligheid van de eigen kinderen*. Naast eigen kinderen was ook het contact met andere geplaatste kinderen van belang voor de stabiliteit van de plaatsing. Veel van de gezinshuisouders zeiden de opvoeding van de geplaatste kinderen anders in te vullen dan die van de eigen kinderen. Hierbij lieten ze de *geplaatste kinderen meer vrij* en hadden ze *minder hoge verwachtingen* van hen dan van eigen kinderen.

Biologische ouders van het kind

De derde doelstelling van dit onderzoek had betrekking op de invloed van de biologische ouders op de stabiliteit van de plaatsing. Binnen alle casussen was er sprake van een *problematische thuissituatie*. Zo bleek het overgrote deel van de ouders gescheiden te zijn waarbij er een onderlinge strijd tussen ouders naar voren kwam. Andere veelvoorkomende problematieken binnen de oorspronkelijke thuissituatie waren verwaarlozing, huiselijk geweld, verslaving en psychische aandoeningen bij de ouder. Hierbij was er geen verschil tussen succesvolle en niet succesvolle plaatsingen.

Vrijwel alle gezinshuisouders en behandelcoördinatoren gaven aan dat *toestemming van biologische ouders* een voorwaarde was voor een stabiele plaatsing. Wanneer dit niet het

geval was kwamen deze kinderen al snel in een *loyaliteitsconflict*. Het loyaliteitsconflict uitte zich vaak door een zichtbare toename in het probleemgedrag van het kind en had daarmee invloed op de stabiliteit van de plaatsing. Gezinshuisouders probeerden de toestemming van biologische ouders mogelijk te maken door duidelijk te maken dat zij niet de rol van ouders op zich wilden nemen. Hierbij gaven zij aan het liefst *samen met biologische ouders de opvoeding vorm te geven*:

Qua opvoeding heb ik ook wat te zeggen en dat is soms lastig. Wat wij proberen is altijd naar de ouders toe te zeggen wij willen het samen doen. We zijn er nu samen voor je kind jij als ouder wij als opvoeder hoe kunnen wij dit nu samen doen om het zo goed mogelijk voor je kind te maken de ene keer lukt dat beter dan de andere keer maar het is wel de insteek.

[Gezinshuisouder 2 casus 3].

Gezinshuisouders maakten voor elke specifieke casus een keuze hoe het contact met de biologische ouders ingevuld werd, waarbij de insteek gericht was op samenwerking. Mocht dit niet mogelijk zijn dan lieten zij het *contact aan de voogd of de gezinshuiswerker* over. Op deze manier probeerden ze een neutrale positie te bewaren in het contact met ouders:

Ik heb deze dingen heb ik overgelaten aan de voogd en dat moet ook anders kom ik er tussen in te zitten. Ik ben er voor de kinderen (...) was ik wel altijd bereid om te luisteren maar ik zeg wel ik heb altijd gezegd van als je dit of dit wil bespreken dan moet je bij de voogd zijn.

[Gezinshuisouder 13 casus 26]

Gezinshuisouders gaven daarnaast aan dat zij zelf ook een *loyale en neutrale houding* ten opzichte van de biologische ouders hanteerden. Dit was volgens hen van belang, omdat kinderen doorgaans altijd loyaal waren aan hun biologische ouders. Er werd hierbij geen verschil gevonden tussen succesvolle en niet succesvolle plaatsingen. *Veranderingen in de situatie van biologische ouders* konden daarbij ook bijdrage aan de uitplaatsing van een kind. In meerdere casussen bleek de thuissituatie van de biologische ouders te stabiliseren en besloot de rechter op basis daarvan het kind naar huis te plaatsen. Tot slot bleek ook het *contact tussen het kind en de biologische ouders* van belang te zijn. In sommige gevallen had het kind vrijwel geen contact met biologische ouders, terwijl in andere gevallen het contact soepel verliep. Wel gaven gezinshuisouders en behandelcoördinatoren aan dat het *belangrijk was het kind te stimuleren om contact met ouders te onderhouden*, hoe beladen dit ook was. Daarbij was het wel belangrijk de keuze aan het kind laten om wel of geen contact met de biologische ouders te houden.

Omgevings- en Organisatorische factoren van het gezinshuis

De vierde doelstelling van het onderzoek betrof de invloed van omgevings- en

organisatorische factoren die bijdragen aan de stabiliteit van een plaatsing. Zowel gezinshuisouders als de behandelcoördinatoren onderschreven het belang van een *stabiele, professionele en betrokken voogd*. Volgens gezinshuisouders moest de desbetreffende voogd de lijn voor de hulpverlening uitzetten. In meerdere casussen kwam naar voren dat wisselingen van voogden ervoor zorgden dat de plaatsing instabiel werd:

Er zijn er meerdere er zijn geloof ik drie voogden geweest in die periode in die drie jaren elke keer kwam er een nieuwe voogd en die ging weer een andere lijn uitzetten dat gaf dus ook de onrust. Ook bij ouders logisch ook dan kwam die voogd en die. De eerste was heel duidelijk van ze gaan niet terug toen kwam de andere die wist het allemaal niet die vond het allemaal maar eng en die ging weg en toen ging er weer eentje en toen kwam er nog eentje en die zei we gaan het toch proberen hup onderzoek. [Gezinshuisouder zeven casus 9 en 10].

Hierbij werd er echter niet direct een verschil gevonden tussen succesvolle en niet succesvolle plaatsingen. Gezinshuisouders gaven aan dat het belangrijk was dat de voogd de belangen van het kind voorop zetten maar daarnaast steunend was ten aanzien van de gezinshuisouders en biologische ouders:

Uh luisteren naar je (...). Dus je ook echt steunen in alles en je iets toe vertrouwen een gevoel geven van uh ja ze woont bij jou jij weet het dus het zelf wel goed zijn. Dat denk ik wel ja want speciaal bij haar heb ik hebt die ja dat hebben we ook wel eens gehad gelukkig niet vaak maar we hebben wel eentje gehad die gewoon helemaal niks deed voor een kind ja dan heb je zelf zoiets van wat moet ik hier nou mee. [Gezinshuisouder 16 casus 33].

Een ander thema binnen de interviews was het *belang van een goed dossier*.

Gezinshuisouders gaven veelvuldig aan dat dossiers te weinig objectieve informatie bevatten. Zo kon het zijn dat het dossier van het kind een vertekend beeld gaf van de ernst en mate van de problematiek. Hierbij was het mogelijk dat het kind te positief of juist te negatief beschreven stond in het dossier. Gezinshuisouders gaven daarnaast aan dat dossier te weinig bruikbare informatie bevatte voor het gezinshuis. Ook gaven de gezinshuisouders meerdere malen aan dat het probleemgedrag van het kind dat omschreven stond in het dossier afhankelijk was van het pedagogisch klimaat wat geboden werd.

Matching

De laatste doelstelling binnen dit onderzoek had betrekking op het matchingsproces voorafgaand aan de plaatsing. Zowel de gezinshuisouders als de behandelcoördinatoren maakten duidelijk dat voor de stabiliteit van een plaatsing het principe van matching serieus genomen moest worden. Daarbij diende deze matching volgens hen anders te verlopen dan bij een groep. Zo onderschreven zowel de gezinshuisouders als de behandelcoördinatoren dat binnen een plaatsing in een gezinshuis meer rekening moet worden gehouden met de

persoonlijke kenmerken van zowel gezinshuisouder als van het kind. De *matching bleek momenteel per instelling verschillend te verlopen*. Het ene gezinshuis ontwikkelde voor de instelling een persoonlijk portfolio welke meegenomen werd in de matching. Een ander gezinshuis vertrouwde echter vooral op het oordeel van de behandelcoördinator.

Overeenkomstig tussen gezinshuizen bleek dat matching volgens hen momenteel vaak *op basis van dossier informatie* werd gedaan. Het dossier werd doorgenomen waarna werd bepaald of het kind mogelijk geplaatst werd. Wanneer hierover consensus was bereikt kwam het kind vaak op bezoek ter kennismaking. Daarnaast gaven meerdere gezinshuisouders aan dat de *plaatsingen nu vaak onder druk van de wachtlijst gebeurden*. Wanneer er meerdere open plekken waren binnen de instelling kon specifiekere gekeken worden welk kind waar het beste zou passen, dit is vaak echter niet het geval:

Wij worden gezien als een gezin die heel nabij zijn die de hechting helemaal aan gaan (...) daar wordt dan wel op gematched. Maar als wij twee open plekken hebben wordt daar niet meer gekeken want dan moet het bed vol. [Gezinshuisouder 8].

Een kind kon volgens de gezinshuisouders vaak *alleen afgewezen worden op basis van sterke contra-indicaties* voor de plaatsing. Deze afwijzing was echter niet meer mogelijk nadat er een kennismaking had plaatsgevonden. Wanneer deze contra-indicaties niet aanwezig waren, werd vooral gekeken wat gezinshuisouders nodig hadden om een moeilijke plaatsing te laten slagen. Gezinshuisouders en behandelcoördinatoren waren eenduidig over het feit dat *de samenstelling van het gezinshuis meegenomen diende te worden* bij een nieuwe plaatsing. Zo onderschreven meerdere gezinshuisouders het *belang verschillende leeftijden en problematieken* in een gezinshuis. Dit was volgens hen echter geen reden om een kind wel of niet te plaatsen, maar diende wel meegenomen te worden.

Discussie

De algemene doelstelling van deze studie was het verkrijgen van inzicht in redenen van uitstroom van kinderen uit gezinshuizen. Op basis hiervan werd getracht aandachtspunten omtrent begeleiding en matching voor de praktijk te formuleren. Allereerst zullen de doelstellingen door middel van theorie en de gevonden resultaten uit interviews op elkaar bezien worden, waarna methodische kanttekeningen, aanbevelingen en implicaties voor vervolgonderzoek besproken worden.

Kenmerken van het kind

Ten aanzien van de eerste doelstelling werd verwacht dat een hogere leeftijd van het kind een risicofactor was voor de stabiliteit van de plaatsing (Barth et al., 2007; Jones et al., 2011; Strijker et al., 2008; Vanderfaellie & Van Holen, 2010; Van der Meer, 2010; Van

Oijen & Strijker, 2010; Ward, 2009). Dit resultaat werd echter niet binnen deze studie gevonden. De kleine onderzoeksgroep met relatief veel oudere kinderen kan hiervoor als mogelijke verklaring gezien worden. Onderzoekresultaten afkomstig uit onderhavig onderzoek wijzen op een mogelijke invloed van externaliserend probleemgedrag op de stabiliteit van plaatsing. Kinderen met externaliserende problematiek hadden hierbij vaker te maken met een niet succesvol afgesloten plaatsing dit was overeenkomstig met onderzoek van Van der Meer (2010). Vooral de ervaren onveiligheid en het grenzeloze gedrag van het kind werden door gezinshuisouders als meest moeilijk ervaren. Deze onderzoekresultaten waren echter niet in lijn met andere literatuur waarbij zowel internaliserende als externaliserende problematiek als risicofactor voor het al dan niet uitplaatsen van een kind werden gezien (Barth et al., 2007; Christiansen et al., 2010; Vanderfaeillie & Van Holen, 2010; Vanderfaeillie, Van Holen, & Coussens, 2008; Van Oijen, 2010). De laatste aanname met betrekking tot de kenmerken van het kind onderschreef de invloed van langdurige plaatsingsgeschiedenis op de instabiliteit van de plaatsing. In tegenstelling tot de onderzoeken van Vanderfaeillie en Van Holen (2010) en Van Oijen en Strijker (2010) werd er binnen deze studie geen verschil gevonden in de plaatsingsgeschiedenis van succesvolle en niet succesvolle uitgeplaatste kinderen. Vrijwel alle kinderen hadden meerdere plaatsingen achter de rug. Mogelijke verklaring hiervoor was de kleine onderzoeksgroep met relatief veel oudere kinderen. Een hogere leeftijd van het kind leek namelijk samen te hangen met een langere plaatsingsgeschiedenis (Van Ooijen & Strijker, 2010).

Opvoedstijl en samenstelling van het gezinshuis

Binnen deze huidige studie werd de invloed van de opvoedstijl en de samenstelling van het gezinshuis op de stabiliteit van de plaatsing onderzocht. Gezinshuisouders werden door de instelling geacht professioneel op te voeden. Professioneel opvoeden werd uitgelegd door het specifiek, bewust en gericht inzetten van opvoedingsvaardigheden voor elk kind (Redding et al., 2000; Gardeniers & De Vries, 2012). Uit onderzoekresultaten bleek het bieden van veiligheid binnen de opvoeding volgens gezinshuisouders centraal te staan. Deze veiligheid werd ingevuld door de opvoedstijl die de gezinshuisouders hanteerden. Dit werd gekenmerkt door ondersteuning en begeleiden waarbij grenzen en structuur werden geboden, maar waarbij tegelijkertijd afgestemd werd op de behoeften van het kind. Deze opvoedstijl lijkt een positieve invloed te hebben op de stabiliteit van de plaatsing (Redding et al., 2000; Van der Meer, 2010; Van Oijen, 2010). Met name de mate van nabijheid lijkt invloed te hebben op de stabiliteit van de plaatsing. Wanneer gezinshuisouders te nabij komen in het contact, werd een plaatsing vaak te moeilijk voor het betreffende kind. Gezinshuisouders

gaven aan dat het externaliserende probleemgedrag van het kind hierdoor toenam, waardoor de plaatsing niet meer houdbaar bleek. Gezinshuis ouders hanteerden naar eigen zeggen een bepaalde mate van zakelijkheid die het mogelijk maakte de plaatsing stabiel te houden. Naast de opvoedstijl die gezinshuisouders hanteren onderschreef de studie van Redding en collega's (2010) de invloed van eigen kinderen op de stabiliteit van een plaatsing. Gezinshuisouders gaven in lijn met bovenstaande studie aan dat de eigen kinderen van invloed waren op het al dan niet uitplaatsen van een kind. Meest belangrijk hierbij was de mate van jaloezie van het geplaatste kind op eigen kinderen. Wanneer deze jaloezie invloed had op de ontwikkeling van eigen kinderen moesten gezinshuisouders naar eigen zeggen kiezen voor hun eigen kind. Deze uitkomst was in overeenstemming met de resultaten afkomstig uit kenniskring rondom gezinshuizen (Van der Steege, 2012).

Biologische ouders van het kind

De derde doelstelling binnen dit onderzoek had betrekking op de invloed van biologische ouder op de stabiliteit van de plaatsing. Gezinshuisouders onderschreven het belang van instemming van de biologische ouders met de plaatsing. Wanneer ouders het kind geen toestemming gaven en niet instemden met de plaatsing kwam het kind in een loyaliteitsconflict. Dit was in lijn met de vooropgestelde verwachting (Christiansen et al., 2010; De Baat & Bartelink, 2011; Van der Meer, 2010). Binnen dit onderzoek bleek het loyaliteitsconflict van het kind vaak tot uiting te komen in een toename van het externaliserende probleemgedrag. Ook dit kwam overeen met de vooraf opgestelde verwachtingen, namelijk hoe groter het loyaliteitsconflict hoe instabieler de plaatsing (Van der Steege, 2012). Uit de interviews bleek dat gezinshuisouders de instemming met de plaatsing mogelijk probeerden te maken door de opvoeding samen met ouders vorm te geven. In veel gevallen bleek dit echter niet haalbaar door problemen in en rond het biologische gezin. Daarnaast onderschreven gezinshuisouders het belang van een neutrale houding in het contact met biologische ouders. Wanneer ouders niet instemden met de plaatsing lieten gezinshuisouders het contact over aan de voogd of de behandelcoördinatoren. Zowel de gezinshuisouders als de behandelcoördinatoren onderschreven het belang van goed contact tussen het kind en de biologische ouders, dit was conform de vooraf opgestelde doelstelling (De Baat & Bartelink, 2011; Redding et al., 2000; Tilbury & Osmond, 2006). Zij gaven aan dat het belangrijk is hierbij te luisteren naar de behoefte van het kind en deze hierin te ondersteunen. Dit was in lijn met de vooral geformuleerde aannames (Redding et al., 2000; Sen & Broadhurst, 2010). Naast bovenstaande indirecte invloed van de biologische ouders konden zij soms ook een meer directe invloed hebben op de stabiliteit van de plaatsing. Dit

bleek het geval wanneer de thuissituatie van ouders stabiliseerde en het kind, door beslissing van de rechter, terug naar huis geplaatst kon worden.

Omgevings- en organisatorische factoren van het gezinshuis

De vierde doelstelling van deze studie had betrekking op de invloed van omgevings- en organisatorische factoren op de stabiliteit van de plaatsing. Verwacht werd dat organisatorische factoren als plaatsingen binnen een leeftijdscategorie in een bepaald gezinshuis zouden bijdrage aan de uitplaatsing van kinderen. Daarnaast werd verwacht dat ook hoogte van kosten van een plaatsing van invloed zouden zijn op de stabiliteit. Waarbij een mogelijkheid voor een goedkopere plaatsing zou kunnen bijdrage aan de uitplaatsing van een kind (Barth et al., 2007; Schuurman, 2012; Stott & Gustavsson, 2010). Dit effect werd echter binnen dit onderzoek niet gevonden. Wel lieten gezinshuisouders meerdere malen weten dat ze criteria van de jeugdzorg omtrent het stoppen van de plaatsing bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar erg jong vonden. Gezinshuisouders gaven meerdere malen aan dat de voogd van het geplaatste kind veel invloed had op de stabiliteit van de plaatsing. Momenteel bleken er veel wisselingen van voogden in een relatief korte tijd zichtbaar te zijn. Door deze wisselingen kon het zijn dat er meerdere malen een andere lijn voor de hulpverlening werd ingezet. Dit maakte de zekerheid en stabiliteit van een plaatsing vaak onmogelijk. Naast stabiliteit van de voogd bleek ook de mate van betrokkenheid van de voogd van invloed te zijn op de stabiliteit van een plaatsing, aldus gezinshuisouders. Wanneer een voogd betrokken was en een duidelijke lijn uitzette, had dit positief effect op de stabiliteit van de plaatsing. Ook gaven gezinshuisouders aan dat dossiers van kinderen momenteel te weinig objectieve informatie bevat, waardoor een kind mogelijk te positief of juist te negatief beschreven stond. Ook onderschreven gezinshuisouders dat het gedrag van het kind in sterke mate afhankelijk was van het pedagogisch klimaat. Wat betekent dat dit gedrag dus niet perse hetzelfde is in een andere context.

Matching

Binnen de laatste doelstelling met betrekking tot matching kwamen alle voorgaande factoren samen. In overeenstemming met gevonden literatuur hanteerden de verschillende organisaties een eigen matchingsmethode (De Baat & Bartelink, 2011). Waar binnen de ene instelling een persoonlijk portfolio van de gezinshuisouders werd meegenomen, was dit in een andere instelling niet het geval. Overeenkomstig tussen de verschillende instellingen was echter dat matching momenteel veelal gebeurt op basis van dossier informatie. Onderzoeksresultaten wijzen daarnaast uit dat het principe van matching onder druk van de organisatorische aspecten zoals wachtlijsten al snel naar de achtergrond verdween. Wanneer

er meerdere plekken tegelijkertijd waren, was er volgens de gezinshuisouders meer ruimte specifiek te kijken naar de match tussen het gezinshuis en het kind. Dit was conform de aanname afkomstig uit literatuur (Triseliotis, Borland & Hill, 2000).

Algemene doelstelling:

Onderhavig onderzoek wees uit dat niet één factor er voor zorgt dat een kind uitgeplaatst wordt. De succesvolle en niet succesvolle afgesloten plaatsingen verschilden weinig van elkaar op de afzonderlijke factoren. Het was vaak een combinatie van meerdere factoren die op elkaar inwerkten, waardoor de plaatsing instabiel werd en er uiteindelijk breakdown van de plaatsing plaatsvond. Dit gevonden resultaat werd onderbouwd vanuit literatuur (Christiansen et al., 2010). Binnen verschillende casussen kwam naar voren dat het de combinatie was van verergering van het externaliserende probleemgedrag van het kind onder invloed van factoren rondom het kind. Zo werd er in bepaalde gevallen een toename van de problematiek zichtbaar door de mate van nabijheid die in het gezinshuis werd gevraagd of gehanteerd. Een andere factor die maakte dat het probleemgedrag verergerde was de instemming van ouders. Wanneer deze niet instemde met de plaatsing zorgde dit voor een toename in het probleemgedrag van het kind. De toename van het externaliserende probleemgedrag had vaak invloed op het gevoel van veiligheid binnen het gezinshuis. Juist de ervaren veiligheid binnen het gezinshuis bleek binnen dit onderzoek van belang. Daarnaast bleek uit de interviews dat het uitvoeren van een gedegen matching van belang is voor het al dan niet bereiken van een stabiele plaatsing. Volgens gezinshuisouders verdwijnt het principe van matching naar de achtergrond door de druk van de wachtlijsten in de jeugdzorg. Dit was conform de vooraf opgestelde aanname afkomstig uit literatuur (Triseliotis, Borland & Hill, 2000). Wanneer er wel sprake was van matching gebeurde dit vaak op basis van dossier informatie. Volgens gezinshuisouders waren deze dossiers echter niet objectief genoeg beschreven.

Methodische kanttekeningen

Bovenstaande conclusies moeten echter wel in perspectief van het huidige onderzoek geplaatst worden. Het onderzoek had een aantal beperkingen welke verder toegelicht zullen worden. Onderhavig onderzoek betrof een kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is zoals eerder aangegeven bruikbaar bij het beschrijven en begrijpen van situaties, contexten en sociale interacties (Baarda et al., 2005; Boeije 2010). Dit was goed passend bij de doelstelling van het onderzoek. Kwalitatief onderzoek heeft echter het nadeel dat de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek beïnvloed kunnen worden. Dit door de sturing die de onderzoeker mogelijk aan de interviews of resultaten geeft. Deze sturing is zoveel mogelijk

voorkomen door gebruik te maken van een topiclijst welke gevolgd werd gedurende de interviews. Deze diende als leidraad en liet tegelijkertijd ruimte tot het doorvragen op onduidelijkheden (Baarda et al., 2005). Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten werd de informatie van gezinshuisouders betreffende de casussen doormiddel van de interviews met de behandelcoördinatoren getoetst. Echter zijn niet alle behandelcoördinatoren van alle casussen geïnterviewd. Dit door het korte tijdsbestek, overvolle agenda's of het niet reageren van de desbetreffende behandelcoördinator. Het was hierdoor niet mogelijk alle casussen te controleren op de betrouwbaarheid van de gegeven informatie door gezinshuisouders. Dit heeft mogelijk consequenties voor de betrouwbaarheid van de eerder genoemde onderzoeksresultaten. Met betrekking tot vervolg onderzoek is het raadzaam het traject van werving van respondenten eerder in te zetten zodat het mogelijk is alle behandelcoördinatoren tijdig te spreken. Tevens was het door de korte onderzoeksperiode en de snelle opeenvolging van de interviews niet mogelijk de opgestelde topiclijsten tussentijds te corrigeren; dit is slechts één maal gebeurd naar aanleiding van de eerste twee interviews. Dit heeft tot gevolg dat er geen sprake was van een iteratief proces. Binnen een iteratief proces wordt op basis van analyse van een aantal interviews de topiclijst telkens aangescherpt. Dit ter voorkoming van het missen van essentiële informatie en om de interne validiteit te waarborgen (Baarda et al., 2009). Binnen het huidige onderzoek werd duidelijk dat door het niet doorlopen van een iteratief proces niet binnen elk interview alle topics evenveel aandacht kregen.

Tevens is het door de keuze van kwalitatief onderzoek en de kleine steekproef niet mogelijk de onderzoekresultaten te generaliseren naar de gehele populatie. Daarnaast was nog geen sprake van inhoudelijke verzadiging van de onderzoeksresultaten. Reden hiervoor is het complexe en veelzijdige onderwerp van het huidige onderzoek. Naast bovenstaande beperkingen was er tevens sprake van zelfselectie bij de geïnterviewde gezinshuisouders afkomstig uit instelling A. Hierdoor kan het mogelijk zijn dat dit een vertekend beeld geeft van de onderzoeksresultaten. Tot slot werd binnen onderhavig onderzoek geen de uitstroom van kinderen van gezinshuisouders die gestopt zijn meegenomen. Ook dit kan mogelijk een vertekend beeld geven van de onderzoeksresultaten. Voor vervolgonderzoek is het raadzaam om deze uitstroom verder te onderzoeken, om meer zicht te krijgen over welk percentages het binnen de algehele breakdown gaat en welke factoren bijdragen aan het stoppen van gezinshuisouders.

Implicaties en aandachtspunten

Onderhavig onderzoek benadrukt het belang van het gedegen matchen en plaatsen van

kinderen in gezinshuizen. Matching behoeft dus meer en explicieter aandacht, ook in gevallen waarbij er sprake is van de druk van wachtlijsten. Deze matching dient niet alleen op basis van dossiers te gebeuren. Wensen en verwachtingen van alle betrokken dienen meegenomen te worden in het traject van matching. Hierbij gaat het om de wensen en verwachtingen van gezinshuisouders maar ook die van het kind en zijn of haar biologische ouders (Choy & Schulze, 2009; Sinclair & Wilson 2003). Het is zinvol best practices omtrent matching te onderzoeken, waarbij kinderen longitudinaal gevolgd worden. Op deze manier kan inzichtelijk worden gemaakt welke methode van matching het best werkzaam is binnen de specifieke situatie van gezinshuizen.

Gedurende de plaatsing dient er aandacht te zijn voor het probleemgedrag van het kind, maar moet er tegelijkertijd ook oog zijn voor de ervaren onveiligheid in het gezinshuis die het probleemgedrag mogelijk met zich mee brengt. Deze factor dient serieus genomen te worden. Naast ondersteuning aan het kind en de gezinshuisouders moet er gedurende de plaatsing ook aandacht zijn voor de biologische ouders van het kind. Onderhavig onderzoek wijst uit dat door niet instemmen of instabiliteit in situatie van biologische ouders, het kind mogelijk in een loyaliteitsconflict komt, waardoor het probleemgedrag van het kind toe neemt (Christiansen et al., 2010; De Baat & Bartelink, 2011; Redding et al., 2000; Sen & Broadhurst, 2010; Van der Meer, 2010; Van der Steege, 2012). Vanuit dit onderzoek wordt aanbevolen per plaatsing een duidelijk aanspreekpunt te hanteren; dit zou bijvoorbeeld de huidige voogd kunnen zijn. Deze persoon dient de belangen van zowel het kind, de gezinshuisouders als van de biologische ouders te behartigen. Daarbij dient deze persoon stabiel, betrokken en toegankelijk te zijn waarbij hij of zij meerzijdig partijdig is en fungeert als mediator. Op deze manier kan hij of zij de stabiliteit van de plaatsing mogelijk waarborgen door te zorgen voor instemming van alle personen met de geboden hulpverlening. Op deze manier kan de doelstelling tot langverblijf mogelijk beter bereikt worden.

Literatuur

- Baar, P. (2002). *Training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de, & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Bartelink, C., & Van der Steege, M. (2012). *Hechting en langdurige uithuisplaatsing. Verslag discussiebijeenkomst*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

- Barth, R. P., Lloyd, E. C., Green, R. L., James, S., Leslie, L. K., & Landsverk, J. (2007). Predictors of placements moves among children with and without emotional and behavioral disorders. *Journal of Emotional en Behavioural Disorders*, 15, 46-55.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4, 1-103.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. Londen: Sage.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *Journal of Mental Science*, 130, 201-210.
- Buehler, C., Rhodes K. W., Orme, J. G., & Cuddeback, G. (2006). The potential for successful family foster care: Conceptualizing competency domains for foster parents. *Child Welfare*, 85, 523- 558.
- Choy, J., & Schulze, E. (2009). *Kiezen voor kinderen: een nieuwe blik op het samenspel in pleegzorg*. Santpoort Zuid/Amsterdam: Nisto/Spirit.
- Clausen, J. M., Landsverk, J., Ganger, W., Chadwick, D., & Litrownik, A. (1998). Mental health problems in foster care. *Journal of Child and Family Studies*, 73, 283-296.
- Christiansen, O., Havik, T., & Anderssen, N. (2010). Arranging stability for children in long-term out of home care. *Children and Youth Services Review*, 32, 913-921.
- De Baat, M., & Bartelink, C. (2011). *Wat werkt in de pleegzorg?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- De Baat, M., Berg-le Clerq, T., & Van der Steege, M. (2011). *Wat werkt in gezinshuizen?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- De Maeyer, S., Vanderfaellie, J., Van Holen, F., Vanschoonlandt, F., & Leconte, L. (2013). De vragenlijst beoordeling pleegzorgsituaties (VBPS): Een instrument ter ondersteuning van het matchingsproces in pleegzorg, een pilotonderzoek. *Orthopedagogiek: Onderzoek en praktijk*, 52, 17-32.
- Doelling, J., & Johnson, J. (1990). Predicting success in foster placement: The contribution of parent-child temperament characteristics. *American Journal of Orthopsychiatry*, 60, 585-593.
- Gardeniers, M. (2013). *Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012*. De Glind: Rudolphstichting, Gezinshuis.com & LSG Rentray.
- Gardeniers, M., & De Vries, A. (2011). *Factsheet gezinshuizen. Gezinshuizen in Nederland; een verkenning*. De Glind: Rudolphstichting & Gezinshuis.com.

- Gardeniers, M., & De Vries, A. (2012). *Continuïteit in gezinshuizen: Ervaring gezinshuisouders en onderzoeksgegevens verzameld*. De Glind: Rudolphstichting & Gezinshuis.com.
- Harden, B. J. (2004). Safety and stability for foster children: A developmental perspective. *The Future of Children, 14*, 30-47.
- Hussey, D., & Guo, S. (2005). Characteristics and trajectories of treatment foster care youth. *Child Welfare, 84*, 485-506.
- Jones, R., Everson-Hock, E. S., Papaioannou, D., Guillaum, L., Goyder, E., Chilcott, J., ... & Swann, C. (2011). Factors Associated with outcomes for looked-after children and young people: A correlates review of the literature. *Child: Care, Health and Development, 37*, 613-622.
- Juffer, F. (2010). *Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Klomp, A. D. (2012). *In gesprek met gezinshuisouders. De ontwikkeling van gezinshuis kinderen de samenhang met de gehechtheids en opvoedingsrelatie en met de oudercontacten in vergelijking met pleegkinderen* (Masterthesis, Orthopedagogiek, 2012).
- MAXQDA (2007) [computer software]. Berlijn, Duitsland: VERBI software research GmbH.
- Meuwissen, I. (2011). *Een landelijke sectorverkenning. Kenmerken van en opvoeding binnen gezinshuizen* (Masterthesis, Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, 2011).
- Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen. (2011). *Nota gezinshuisouders*. Utrecht: NVP
- Redding, R. E., Fried, C., & Britner, P. A. (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: Implications for foster parent selection en service delivery. *Journal of Child and Family Studies, 9*, 425-447.
- Richtlijnen voor de jeugdzorg (In ontwikkeling). *Richtlijn pleegzorg*. Utrecht: Het Nederlands Jeugdinstituut/Universiteit Leiden
- Sawyer, M. G., Carbone, J. A., Searle, A. K., & Robinson, P. (2007). The mental health and well-being of children and adolescents in home-based care. *Medical Journal of Australia, 186*, 181-184.
- Schuurman, M. (2012). *Kenniskring gezinshuizen AWBZ. Opbrengsten en aandachtspunten voor de toekomst*. Kalliope Consult/Rudolphstichting en Gezinshuis.com.
- Sen, R., & Broadhurst, K. (2010). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child and Family Social Work,*

- 16, 298-309.
- Sinclair, I., & Wilson, K. (2003). Matches and Mismatches: The contribution of carers and children to the success of foster placements. *British Journal of Social Work*, 33, 871- 884.
- Stott, T., & Gustavsson, N. (2010). Balancing permanency and stability for youth in foster care. *Children and Youth Services Review*, 32, 619-625.
- Street, E., & Davies, M. (1999). Assessing and matching foster care relationships: An international framework. *Adoption and Fostering*, 23, 31-41.
- Strijker, J. (2009). *Kennisboek pleegzorg*. Utrecht: Stili Novi.
- Strijker, J., Knorth, E. J., & Knot-Dickscheit, J. (2008). Placement history of foster children: A study of placement history and outcomes in long-term family foster care. *Child Welfare*, 78, 107-125.
- Strijker, J., & Zandberg, T. (2001). *Matching in de pleegzorg*. Amsterdam: SWP.
- Tilbury, C., & Osmond, J. (2006). Permanency Planning in foster care: A research review and guidelines for practitioners. *Australian Social Work*, 59, 265-280.
- Triseliotis, J., Borland, M., & Hill, M. (2000). *Delivering foster care*. London: BAAF.
- Unicef. (z.j.) *Verdrag voor de Rechten van het Kind. Preambule*. Verkregen op 15 november, 2012, van http://www.unicef.org/magic/resources/CRC_dutch_language_verstion.pdf
- Vanderfaeillie, J., & Van Holen, F. (2010). Het verloop van pleeggezinsplaatsingen. In P. M. Van den Bergh & A. M. Weterings (Red.), *Pleegzorg in Perspectief: Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. (pp.178-193). Assen: Van Gorcum.
- Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., & Coussens, S. (2008). Why do foster care placements break down? A study on factors influencing foster care placements breakdown in Flanders. *International Journal of Child & Family Welfare*, 2, 77-87.
- Van Dam, W., Nordkamp, S., & Robbroeckx, L. (2000). *Passen en meten in de pleegzorg: Plaatsingsmethodiek nader onderzocht*. Amsterdam: SWP.
- Van den Bergh, P., & Weterings, T. (Red.) (2010). *Pleegzorg in perspectief: Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.
- Van der Meer, L. (2010). *Kinderen met een reactieve hechtingstoornis: De risico en succes factoren van een gezinshuisplaatsing* (Masterthesis, Orthopedagogiek, 2010).
- Van Oijen, S. (2010). *Resultaat van pleegzorgplaatsingen: Een onderzoek naar breakdown en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij langdurige pleegzorgplaatsingen* (Dissertatie, Rijksuniversiteit Groningen, 2010).
- Van Oijen, S., & Strijker, P. (2010). Het verplaatsen van kinderen. In P. M. Van den Berg &

- A. M. Weterings (Red.), *Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. (pp. 196-209). Assen: Van Gorcum.
- Van der Steege, M. (2012). *Gezinshuizen in de jeugdzorg. De kennis verzameld en de stand van zaken*. Utrecht, Nederlands Jeugdinstituut.
- Waddel, C., Macmillan, H., & Pietrantonio, A. M. (2004). How important is permanency planning for children? Considerations for paediatricians involved in child protection. *Developmental and Behavioral Pediatrics*, 25, 285-292.
- Ward, H. (2009). Patterns of instability: Moves within the care system, their reasons, contexts and consequences. *Children and Youth Services Review*, 31, 1113-1118.
- Whenan, R., Oxlad, M., & Lushington, K. (2009). Factors associated with foster carer well-being, satisfaction and intention to continue providing out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 31, 752-760.

